

Overgang Romeinse Rijk naar het West- en Oost-Romeinse Rijk en naar het Byzantijnse Rijk

In de beschrijving van het Romeinse Rijk kies ik voor de volgende uitgangspunten.

Als begin van het West- en Oost-Romeinse Rijk neem ik het jaar 395.

Bij de dood van keizer Theodosius de Grote in 395 wordt de scheiding van het Romeinse Rijk in West en Oost definitief gemaakt door het Rijk te verdelen onder zijn beide zonen.

Als begin van het Byzantijnse Rijk neem ik het jaar 476.

In dit jaar wordt de laatste keizer in het West-Romeinse Rijk afgezet. Hiermee komt er een einde aan beide Romeinse Rijken. Opvolger in West is het Koninkrijk van Odoaker, in Oost is dat het Byzantijnse Rijk.

Met deze uitgangspunten hebben het West- en Oost-Romeinse Rijk zo'n 80 jaar als zodanig bestaan.

Over de door mij gekozen jaren voor de overgangen leven er meningsverschillen. Vanuit andere invalshoeken zijn de volgende jaartallen een optie.

Overgang Romeinse Rijk naar het West- en Oost-Romeinse Rijk

284 Bij het aantreden van keizer Diocletianus

Keizer Diocletianus (284-305) verslaat zijn tegenkeizer (zoon van de vorige keizer) en benoemt zijn generaal Maximianus (286-305) tot medekeizer. Diocletianus regeert in het oosten, Maximianus in het westen. De twee keizers verheffen Milaan en Nicomedia (in Asia) tot nieuwe hoofdsteden. De administratieve verdeling in West en Oost zal in 285/286 hebben plaatsgevonden. Het proces van het uiteenvallen van het Rijk begint al in 293, de 1^e Tetrarchie.

293 Bij de 1^e Tetrarchie

In 293 wijzen Diocletianus en Maximianus ieder een opvolger aan (respectievelijk Galerius en Constantius I). Dezen krijgen direct autoriteit over ongeveer een kwart van het rijk. In deze tetrarchie (regeringsvorm van vier heersers) neemt ieder van hen een deel van het immense rijk voor zijn rekening. De instelling van deze tetrarchie is in feite de kiem van de toekomstige scheiding van het Rijk in een West- en Oost- Romeinse Rijk.

330 Byzantium wordt hoofdstad

Constantijn de Grote verplaatst in 330 de hoofdstad van het Rijk naar de Griekse stad Byzantium, die strategisch beter gelegen is en ook beter te verdedigen is. Deze verplaatsing zou je kunnen zien als een bevestiging van de scheiding West/Oost..

364 Bij het aantreden van Valentinianus I

Valentinianus I (364 - 375) is door het leger verkozen tot keizer. Hij benoemt direct zijn broer Valens tot medekeizer. Deze regeert in het Oosten, zichzelf in het Westen.

395 Bij de dood van Theodosius de Grote

Het Romeinse Rijk wordt na de dood van Theodosius (I) de Grote definitief opgesplitst in een westelijk en een oostelijk deel. Elk van zijn beide zonen wordt keizer in zijn deel.

Overgang Oost-Romeinse Rijk naar het Byzantijnse Rijk

330 Byzantium wordt hoofdstad

Constantijn de Grote verplaatst in 330 de hoofdstad van het Rijk naar Byzantium. Hij wordt door velen de eerste keizer van het Byzantijnse Rijk genoemd. Dat is dan het begin van het Byzantijnse Rijk.

364 Bij het aantreden van Valentinianus I

Valentinianus I en zijn broer Valens worden keizer over elk een deel van het Rijk. Vanaf dan is Oost zelfstandig en kan dit jaar als begin van het Byzantijnse Rijk worden beschouwd.

395 Bij de dood van Theodosius de Grote

Het Romeinse Rijk wordt na de dood van Theodosius (I) de Grote *definitief* opgesplitst in een westelijk en een oostelijk deel. Elk van zijn beide zonen wordt keizer in zijn deel. Dit jaar kan als begin van het Byzantijnse Rijk worden beschouwd.

476 Einde West-Romeinse Rijk

De afzetting van de laatste keizer in Rome is tevens het einde van het Romeinse Keizerrijk als geheel. Vanaf dit moment spreken we van het Byzantijnse Rijk als opvolger van het Oost-Romeinse Rijk. Niettemin wordt door velen ook in de latere perioden nog wel de naam Oost-Romeinse Rijk gehanteerd. In dit Byzantijnse Rijk gaat ook het bestaande keizerschap continue voort.

In dit geval heeft het Oost-Romeinse Rijk zo'n 80 jaar als zodanig bestaan vanaf 395 als jaar van de definitieve opsplitsing in West en Oost.

641 Bij de veroveringen door de Arabieren

Onder Heraclius (610-641) veroveren de Arabieren Armenië, Syrië, Palestina en Byzantijns Egypte. De keizerlijke Byzantijnse macht groeide naar absolutisme. Latijn wordt door Grieks vervangen. Zijn opvolger en zoon Constans II voltooit de verandering van het Oost-Romeinse naar het Byzantijnse Rijk. *Het Oost-Romeinse Rijk wordt het Byzantijnse Rijk.*

Als laatste optie voor beide overgangen: Geen aanwijsbaar begin en einde

De overgang van het ene naar het andere Rijk is een zeer langdurig proces. In de loop van de tijd heeft ieder Rijk met zijn cultuur en godsdienst zich geleidelijk aangepast aan de veranderende omstandigheden en invloeden van interne en externe aard. Zo evolueert het Romeinse Rijk tot West en Oost en tot het Byzantijnse Rijk, zonder dat je kunt zeggen wanneer het ene Rijk ophoudt en het andere begint.